

Зуєва В. О., к.політ.н., доцент,
Артеменко Г. С., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ В ДОКТРИНІ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Сучасні науковці констатують відсутність у цивільному законодавстві поняття юридичного факту, але поряд з цим зазначають, що наведене справедливо доповнюється доктриною приватного права, яка має не лише глобальне значення для розвитку людства в цілому, а й з огляду на свою природу й особливий зміст впливає на життя кожної людини [1, с. 122]. Отже, варто звернутися до доктрини приватного права завдяки якій формуються не лише загальні поняття юридичних фактів, а й звернено увагу на їх особливі ознаки, адже середовищем, з якого походять юридичні факти, є життя.

Слід звернути увагу на те, що юридичні факти виникають із потреб і реалій життєдіяльності людини, суспільства і держави, а також із юридичної практики. Під юридичними фактами розуміються явища, які вже настали чи принаймні такі, що тривають у цей час. В той же час, як вважають українські дослідники, обставина, яка не має місця в реальності, не може розглядатися як юридичний факт [1, с. 123]. На майбутнє може бути встановлена лише міра поведінки, обов'язковість здійснення тих чи інших дій. Наприклад, сторони можуть передбачити в договорі умову щодо строку або способу виконання зобов'язання. Відповідно фактом буде вважатися домовленість сторін, а не ті обставини, які відбуватимуться під час його виконання. У свою чергу, конкретність юридичним фактам надається й у силу здійснюваного правовідношення, яке виникає, здійснюється та припиняється. Останнє стосується не тільки конкретних суб'єктів цивільного права, а й об'єкта, щодо якого суб'єкти наділяються конкретними правами та обов'язками.

Звертаючи увагу на таку різноплановість юридичних фактів у цивільному праві, їх слід розглядати і як явище, і як процес [2, с. 101]. Наприклад, укладення договору – явище, а перебування у договірних правовідносинах – процес, або – юридичний стан. Отже, сучасні науковці пропонують розглядати юридичні факти через теорію подвійної складової, відповідно до якої в поняття юридичного факту включаються взаємопов'язані та взаємообумовлені явища. По-перше – конкретна ситуація дійсності, тобто реальна дія (бездіяльність) чи подія. По-друге – їх правова конструкція, яка відображена в системі законодавчих актів чи/або інших соціальних регуляторах [1, с. 123].

Цінність юридичних фактів в сучасній доктрині приватного права

розглядається дослідниками в декількох аспектах: як функціональна та правова. Функціональна цінність юридичних фактів залежить від їх здатності відігравати основну роль у механізмі правового регулювання. Юридична оцінка факту виробляється завжди на основі реальної цінності факту, якою він володіє як елемент даних суспільних відносин. Саме тому, як вважають українські дослідники, правова оцінка явища складається в результаті діалектичного зв'язку між суб'єктом оцінки (законодавцем, державою) та її об'єктом (фактом), тобто за наявності двох моментів: об'єктивних властивостей самого факту і системи суспільно необхідних інтересів і потреб, з якими і співвідносяться реальні властивості явища [2, с. 100].

Крім функціональної, юридичні факти можуть мати власну, так би мовити, внутрішню соціально-юридичну цінність. Так, окремі юридичні факти-дії, наприклад дострокове закінчення будівництва як підстава для нарахування додаткової грошової винагороди, створення авторського твору як підстава для виникнення авторських правовідносин тощо, загалом мають соціально-правову цінність. Звідси слід зазначити, що правова роль таких юридичних фактів істотно відрізняється від функціональної ролі «звичайних» фактів, адже юридичні факти є не тільки засобом, а й метою, кінцевим результатом правового регулювання. Саме тому, на підставі зазначеного, дослідники задаються запитанням про те, що ж тоді повинна моделювати норма права? М. Пленюк вважає, що норма права моделює не всю поведінку суб'єктів, а лише окремі елементи зв'язку, певні критерії, параметри [1, с. 125]. Саме тому зв'язок норми права з юридичними фактами не перебуває у відношенні повного структурного збігу. У такому зв'язку нормативна модель юридичного факту відображає не кінцеву поведінкову реакцію, а моделює певні фази, які формують кінцеву дію.

Сучасна доктрина приватного права звертається до з'ясування питання про співвідношення правової норми та юридичного факту, що дозволяє розкрити глибокі й складні зв'язки суцього і належного у правовому регулюванні. Адже таке співвідношення стосується проблем правотворчості, законодавчої техніки, правореалізаційного процесу, методів правового регулювання тощо. Крім цього, як зазначає Н. С. Кузнєцова, саме через юридичні факти здійснюється переведення загальнообов'язкових правил поведінки з нормативної площини у сферу конкретних суспільних відносин, саме вони «запускають» процес реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, створюючи правовідносини [3, с. 46].

Отже, в сучасне розуміння юридичних фактів в доктрині приватного права ґрунтується на тому, що юридичні факти розглядаються і як явище, і як процес. Щодо правової природи юридичних фактів слід зазначити, що їх потрібно розглядати через теорію подвійної складової, відповідно до

якої в поняття включаються взаємопов'язані та взаємообумовлені явища, а саме: 1) конкретна ситуація дійсності, тобто реальна дія (бездіяльність) чи подія; 2) їх правова конструкція, яка відображена в системі законодавчих актів чи/або інших соціальних регуляторів.

Література

1. Пленюк М. Д. Юридичні факти в механізмі цивільно-правового регулювання зобов'язань / М. Д. Пленюк // Вісник Національної академії правових наук України. – 2017. – № 2. – С. 120–129.

2. Пленюк М. Д. Роль юридичних фактів у цивільно-правових зобов'язаннях / М. Д. Пленюк // Приватне право і підприємництво. – 2016. – Вип. 16. – С. 99–103.

3. Кузнєцова Н. С. Вдосконалення механізму правового регулювання цивільних відносин в Україні // Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті В. П. Маслова, 25 лют. – 2011 р. Харків, 2011. – С 152–154.

УДК 347.61 (043.2)

Зуєва В. О., к.політ.н., доцент,
Вишновецький А. В., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИНЦИП РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Принципи сімейного права являють собою вихідні, основні положення, що виражають сутність сімейного права як специфічного регулятора шлюбно-сімейних відносин. До виявлення системи принципів сімейного права і аналізу їх змісту звертались і звертаються багато вчених: як у радянський період розвитку сімейного права, так і в даний час.

Закріплення у ст. 7 СК України [1] загальних засад регулювання сімейних відносин має важливе науково-практичне значення. Незважаючи на це, єдиного підходу до визначення переліку основних засад сімейного законодавства в сімейно-правовій літературі до сьогодні не сформувалось. Кожен дослідник принципів сімейного права використовує свій, авторський підхід. Водночас принцип рівності учасників сімейних відносин, закріплений у ст. 21 Конституції України, частинах 5, 6 ст. 7 СК України, визнається всіма дослідниками, інколи називаючи його принципом рівності прав подружжя в сім'ї.

У частині 5 ст. 7 СК України закріплено, що учасник сімейних відносин не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та